

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Baggerberging en zandwinning Bosscherwaarden

17 maart 2003

1326-52

ISBN 90-421-1127-5
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES	1
3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING.....	3
3.1 Probleemstelling.....	3
3.1.1 Motivering locatie	4
3.2 Doel.....	4
3.3 Besluitvorming.....	4
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN.....	5
4.1 Algemeen.....	5
4.1.1 Ontgraving, winning en afvoeren van zand.....	6
4.1.2 Aanvoer, bewerken en storten van baggerspecie	7
4.1.3 Eindafwerking	7
4.1.4 Landschappelijke inrichting, inpassing en natuurontwikkeling	7
4.1.5 Beheer en gebruik	7
4.2 Alternatieven.....	8
4.3 Referentiesituatie	8
4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief.....	9
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN EFFECTEN.....	9
5.1 Algemeen.....	9
5.2 Bodem en water	9
5.3 Leefbaarheid.....	10
5.3.1 Verkeersaantrekkende werking	10
5.3.2 Geluidhinder.....	11
5.3.3 Geurhinder.....	11
5.3.4 Stofhinder.....	11
5.4 Natuur.....	11
5.4.1 Natuurbeschermingswetgeving en natuurbeschermingsbeleid.....	11
5.4.2 Bestaande situatie en autonome ontwikkeling.....	12
5.4.3 Effectbepaling.....	13
5.5 Landschap en cultuurhistorie	13
5.6 Veiligheid.....	13
5.6.1 Waterkering.....	13
5.6.2 Nautisch	13
5.7 Overig.....	14
6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN.....	14
7. LEEMTEN IN INFORMATIE.....	14
8. EVALUATIEPROGRAMMA.....	15

9. VORM EN PRESENTATIE	15
10. SAMENVATTING VAN HET MER	15

1. INLEIDING

De Ingensche Waarden B.V. is van plan in de Bosscherwaarden zandwinning en (bagger)specieberging te combineren. Het zal gaan om 12 tot circa 15 miljoen m³ industriezand en dezelfde hoeveelheid specie met verontreinigingsklassen 3 en 4. Hiervoor zijn vergunningen nodig op basis van de Ontgrondingenwet, de Wet milieubeheer en de Wet verontreiniging oppervlaktewateren. Daarvoor is milieueffectrapportage (m.e.r.) verplicht. Bevoegde instanties zijn respectievelijk Gedeputeerde Staten van Utrecht (voor de eerste twee besluiten, tevens coördinerend bevoegd gezag) en de Minister van Verkeer en Waterstaat.

Bij brief van 13 januari 2002 is de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport¹. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant².

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het milieueffectrapport (MER) moet bevatten om het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te kunnen wegen.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieuomstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De volgende punten zijn essentiële onderdelen van het MER. Zonder deze informatie zal het MER niet voldoende basis kunnen bieden voor het volwaardig mee kunnen wegen van het milieubelang bij de besluitvorming.

Motivering locatie

Voor het Baggerbergingsplan Utrecht is een locatie-MER gemaakt waarin de Bosscherwaarden in een vroegtijdig stadium op basis van grootte, inzigging en aantasting van de EHS zijn afgevalen en zeven overgebleven locaties diepgaander zijn vergeleken. De overgebleven locaties zijn via een bepaalde werkwijze met elkaar vergeleken. Omdat nu een grootschaliger inrichting van de Bosscherwaarden wordt voorzien moet de locatie Bosscherwaarden aan de

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁴ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

zelfde criteria en met dezelfde systematiek worden getoetst als de zeven overgebleven locaties.

Toetsing aan beleid

Het huidige initiatief komt niet overeen met het beleid zoals vastgesteld in het Baggerbergingsplan Utrecht (waarin zeven andere locaties worden genoemd) en het Structuurschema Groene Ruimte (het huidige gebied is reservaat- en natuurontwikkelingsgebied). In het MER moet een argumentatie worden gegeven waarin wordt uitgelegd waarom dit initiatief toch zou moeten worden uitgevoerd. Tevens moet worden beschreven hoe de activiteit zich verhoudt tot de nog vast te stellen PKB Ruimte voor de Rivier en Beleidsregels voor Actief Bodembeheer Rijntakken.

Ontwikkelen van alternatieven

In het MER dient aandacht besteed te worden aan het ontwikkelen van uitvoeringsalternatieven (zoals aantal putten, oppervlakte, diepte van de winning- en berginglocaties, fasering, gebiedsinrichting).

Natuur

Het huidige gebied is gepland als nieuwe natuur; ten oosten liggen aan beide zijden van de Nederrijn Vogelrichtlijngebieden (de Lunenburgerwaard/Gravenbol en Rijswijksche Buitenpolder). Tevens is de verwachting groot dat er belangrijke doelsoorten aanwezig zijn. Derhalve is informatie nodig over de ecologische situatie, zowel op dit moment als in de toekomst (bij wel of niet uitvoeren van de zandwinning en baggerberging). Indien er sprake is van significante aantasting dient in het MER de benodigde informatie in het kader van een passende beoordeling voor SGR, Vogelrichtlijn (externe werking) en Flora en Faunawet aanwezig te zijn.

Veiligheid waterkering en hydrologie

Er zijn aanwijzingen dat er sprake is van sterke kwel in het gebied. Door de voorgenomen activiteit zou deze kwel nog toe kunnen nemen. Derhalve is onderzoek naar de effecten op de hydrologie van belang. Ontzanding nabij de waterkering kan bovendien de stabiliteit van de primaire waterkering nadelig beïnvloeden. Door onderzoek dient aangetoond te worden dat de stabiliteit van de waterkering blijft voldoen aan de normen.

Samenvatting

Het is belangrijk dat de informatie uit het MER voor een ieder toegankelijk is. In de praktijk blijkt dit regelmatig niet het geval te zijn. Een goede samenvatting kan een zeer belangrijke bijdrage leveren aan de overdracht van informatie.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

3.1 Probleemstelling

De startnotitie geeft aan dat het voornemen een mogelijkheid biedt om een positieve bijdrage te leveren aan:

1. winning van zand

In het MER dient te worden aangegeven:

- wat voor Nederland en het potentieel, in het MER aan te geven, verzorgingsgebied vanuit de Bosscherwaarden de behoefte is aan industrie(- en eventueel ophoog)zand;
- in welke mate zandwinning in de Bosscherwaarden hieraan en aan het totale aanbod een bijdrage kan leveren.

2. berging van baggerspecie

In het MER dienen drie scenario's te worden uitgewerkt:

- a. aanbod van alleen buitendijkse bagger of Actief Bodembeheer Rijntakken;
- b. aanbod van zowel binnen- als buitendijkse bagger;
- c. aanbod zonder enige regiobeperking.

Voor de drie scenario's dient het totale potentieel en de bijdrage van de Bosscherwaarden hieraan aangegeven te worden.

3. ecologische hoofdstructuur in de uiterwaarden

Inzicht dient gegeven te worden in:

- de huidige natuurwaarden van het gebied en hoe hier tijdens de uitvoeringsfase mee wordt omgegaan;
- de fasering in de totstandkoming en de geplande einddatum van het te realiseren natuurgebied⁵;
- het inrichtingsplan met daarbij de te realiseren natuurdoeltypen;
- de garanties van de initiatiefnemer die ervoor zorgen dat dit inrichtingsplan binnen de gestelde termijn wordt uitgevoerd⁶ en de onzekerheden die blijven bestaan door afhankelijkheid van andere partijen.

4. het ruimte-voor-de-rivier-beleid

Uit de startnotitie wordt niet duidelijk welke onderdelen van de voorgenomen activiteit extra ruimte voor de rivier opleveren. Volgend op de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier zullen voor dit riviergedeelte concrete rivierverruimende maatregelen moeten worden ontwikkeld. In het MER zal een streefwaarde voor de te behalen waterstandverlaging moeten worden aangegeven en zullen voor de alternatieven de waterstandverlagende effecten in beeld gebracht moeten worden.

⁵ Zie ook inspraakreactie nr. 7 (bijlage 4) die vraagt de wijze van fasering aan te geven waardoor vroegtijdig begonnen kan worden met het inzetten van natuurbeheer zodat procesmatige sturing plaatsvindt. Inspraakreactie nr. 13 vraagt hoe de ontzanding aan het storten en de natuurontwikkeling wordt gekoppeld.

⁶ Zie ook inspraakreacties nrs. 7 en 13 (bijlage 4) die aangeven dat de ontwikkeling in tijdsduur niet afhankelijk gesteld mag worden van een ongewisse markt.

3.1.1 Motivering locatie

Voor het Baggerbergingsplan Utrecht is een locatie-MER gemaakt waarin de Bosscherwaarden in een vroegtijdig stadium op basis van grootte, inzijing en aantasting van de EHS zijn afgevalen en zeven overgebleven locaties diepgaander zijn vergeleken⁷. De overgebleven locaties zijn via een bepaalde werkwijze met elkaar vergeleken. Omdat nu een grootschaliger inrichting van de Bosscherwaarden wordt voorzien moet de locatie Bosscherwaarden aan dezelfde criteria en met dezelfde systematiek worden getoetst als de zeven overgebleven locaties.

Maak daarbij gebruik van bijlage 1 uit de samenvatting van het locatie-MER (als bijlage 5 bij dit advies toegevoegd). Bij een eventueel negatieve score dient te worden beargumenteerd waarom toch deze locatie de voorkeur verdient boven andere, die hoger scoren.

3.2 Doel

In de startnotitie wordt het volgende als doel gesteld:

Het bergen van (bagger)specie in combinatie met zandwinning in de Bosscherwaarden, met in achtneming van de wensen van lokale overheden op het gebied van natuurontwikkeling en zo mogelijk het realiseren van ruimte voor de rivier.

Het MER moet aangeven:

- om welke wensen van welke overheden het gaat;
- of het voornemen strijdig is met wensen van (andere) overheden;
- hoe wordt bepaald welke "ruimte voor rivier" wordt gegeven (zie ook § 3.1).

3.3 Besluitvorming

Kort moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies e.d.) gelden bij dit voornemen. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp)-plannen en wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd. Aangegeven moet worden of er in (de omgeving van) het plangebied gebieden liggen, die op grond van milieuaspecten een speciale status in het beleid hebben of krijgen (bijvoorbeeld het feit dat het plangebied voor een gedeelte reservaat- en natuurontwikkelingsgebied is, of denk aan stiltegebied, het Vogelrichtlijngebied ten oosten van het plangebied⁸, gebieden waar de landschapskwaliteit wordt beschermd, de steenfabriek als industrieel monument⁹, nota Niet van Gisteren). De consequenties hiervan voor de ontwikkeling van alternatieven moeten eveneens worden aangegeven.

⁷ Zie ook inspraakreacties nrs. 9 en 13 (bijlage 4), waarbij 13 vraagt om aan te geven waarom de huidige locatie is te prefereren boven andere locaties in Utrecht.

⁸ Het vogelrichtlijn gebied Nederrijn kwalificeert vanwege Kleine Zwaan, Kwartelkoning en Kolgans. Nader onderzoek naar het voorkomen van kwalificerende soorten heeft uitgewezen dat de begrenzing dient te worden aangepast. Het deelgebied ten westen van de huidige aanwijzing heeft eveneens een hoge vogelkundige waarde. Omdat het om een aanzienlijke uitbreiding gaat is besloten daarvoor een nieuwe (vervolg)procedure te starten. (Uit: Nota van Antwoord Vogelrichtlijn deel 2: Gebiedsspecifiek. pagina 118.)

⁹ Zie inspraakreactie nr. 9 (bijlage 4).

Tevens moet beschreven worden welke maatstaven voor de afweging van alternatieven (bijvoorbeeld grens- en streefwaarden) aan het milieubeleid worden ontleend.

Het huidige initiatief komt niet overeen met het beleid zoals vastgesteld in het Baggerbergingsplan Utrecht (waarin zeven ander locaties worden genoemd) en het Structuurschema Groene Ruimte (het huidige gebied is reservaat- en natuurontwikkelingsgebied)¹⁰. In het MER moet een argumentatie worden gegeven waarom dit initiatief toch moet worden uitgevoerd. Tevens moet worden beschreven hoe de activiteit zich verhoudt tot de nog vast te stellen PKB Ruimte voor de Rivier en Beleidsregels voor Actief Bodembeheer Rijntakken en het Natuurgebiedsplan uiterwaarden van Nederrijn en Lek.

Voor het voornemen moet een Watertoets¹¹ worden opgesteld. In het MER moet de informatie opgenomen worden die nodig is voor het uitvoeren van de Watertoets¹². Het MER dient in ieder geval de informatie te bevatten die verband houdt met de gevolgen voor de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit en -kwantiteit en waterhuishouding.

Het MER dient aan te geven dat het is opgesteld voor vergunningen in het kader van de Wet milieubeheer, Wet verontreiniging oppervlaktewateren en Ontgrondingenwet. Tevens kan worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdspad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Tot slot moeten de besluiten en beleidsplannen worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen en/of gewijzigd om de voorgenomen activiteit te realiseren.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Het kan zinvol zijn om deze beschrijving te baseren op deelactiviteiten. De initiatiefnemer geeft daarvoor reeds zes stappen.

1. winnen en afvoeren van circa 12 tot 15 miljoen m³ zand;
2. aanvoer van circa 12 tot 15 miljoen m³ baggerspecie (klasse 3 en 4);
3. bewerken van de baggerspecie onder voorwaarden;
4. storten van de (bagger) specie in het depot;
5. eindafwerking van het depot;
6. landschappelijke inpassing.

De volgende veranderingen worden voorgesteld:

- stappen 2, 3 en 4 in samenhang te beschrijven omdat deze activiteiten in tijd vaak parallel lopen;
- stap 6 te veranderen in landschappelijke inrichting en inpassing en natuurontwikkeling;

¹⁰ Zie ook inspraakreacties nrs. 7 en 13 (bijlage 4) waarbij de eerste aangeeft dat deze winning niet past in het te voeren terughoudend beleid.

¹¹ Zie *Bestuurlijke notitie watertoets* en *Handreiking Watertoets*, oktober 2001.

¹² Zie ook inspraakreactie nr. 3 (bijlage 4). Ten aanzien van de informatie kan een onderverdeling worden gemaakt in noodzakelijke informatie voor het MER die in het hoofdrapport moet worden opgenomen en verdere informatie voor de Watertoets die in een bijlage kunnen worden opgenomen.

- een laatste stap toe te voegen namelijk beheer en gebruik. Voor alle drie de scenario's (zoals genoemd in § 3.1) en alle daarbinnen te beschrijven alternatieven dienen de stappen doorlopen te worden. Volstaan kan worden met daar waar nodig de verschillen te beschrijven.

Daarbij dient eveneens aandacht te worden besteed aan neven- en vervolgcactiviteiten. Ook bij het zoeken naar alternatieven kan het zinvol zijn uit te gaan van een analyse van de voorgenomen activiteit in deelactiviteiten.

Een ander aandachtspunt in het MER dient de volgorde van deelactiviteiten te zijn (in hoeverre volgen ze elkaar op of vinden ze, eventueel in een ander deel van de Bosscherwaarden, gelijktijdig plaats).

Mitigerende en compenserende maatregelen

Bij elk alternatief moet worden aangegeven welke mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen (bijvoorbeeld met als doel het beperken van verontreiniging van het grond- en oppervlaktewater tijdens de exploitatiefase). Als er sprake is van externe werking op het Vogelrichtlijngebied dan zijn er op grond van de Habitatrichtlijn eisen aan de compensatie gesteld¹³. Dit geldt tevens voor eventuele aantasting van de EHS.

4.1.1 Ontgraving, winning en afvoeren van zand

Het te winnen zand in de Bosscherwaarden is deels afgedekt met een kleilaag, deels met eerder gestorte baggerspecie. Verder is in het gebied een voormalige zandwinning met een oppervlakte van 20 ha en een diepte van 19 m (deels) gevuld met baggerspecie. In het MER dient beschreven te worden:

- inventariseren huidige kwaliteit van de bodem;
- omgaan met reeds aanwezige vervuilde baggerspecie (verwijdering, tijdelijke stort, zo ja, waar);
- bestemming van de te verwijderen bovengrond (bestemming en tijdelijke opslag¹⁴);
- tijdsduur van de winning;
- fasering (ook in relatie met broedseizoen, paaitijden etc.);
- wijze van ontgraving van de bovengrond en wijze van de zandwinning;
- classificatie (scheiding in verschillende fracties);
- omgaan met niet vermarktbaar lagen;
- wijze van afvoer van het gewonnen zand;
- bestemmingen van de verschillende fracties;
- locatie en vorm invaart te laden schepen en laadfaciliteiten;
- intensiteit van weg- en scheepvaartverkeer.

¹³ Eisen aan compensatie (voor de Vogelrichtlijn die de procedure van de Habitatrichtlijn volgt):

1. Geen netto verlies aan waarden wat betreft areaal en kwaliteit (kwantitatieve en kwalitatieve eisen);
2. Compensatie dient nabij het getroffen gebied plaats te vinden, onder de voorwaarde dat een duurzame situatie ontstaat (nabijheidbeginsel);
3. De algehele samenhang van Natura 2000 dient gewaarborgd te worden (instandhoudingsdoelstelling): daarom kan er nooit alleen financieel worden gecompenseerd. Daaraan kan worden toegevoegd:
4. Haalbaarheid en tijdstip van de compensatie (zowel feitelijk, financieel als bestuurlijk: compensatie tijdig regelen).

¹⁴ Zie ook inspraakreactie nr. 7 (bijlage 4).

4.1.2 Aanvoer, bewerken en storten van baggerspecie

In het MER dient beschreven te worden:

- acceptatiecriteria met betrekking tot samenstelling (textuur, gehalten aan verontreinigende stoffen) van de baggerspecie;
- wijze van aanvoer en lossen baggerspecie;
- situering van stortlocaties (compartimenten?);
- milieubescherpende maatregelen in exploitatie (mede in relatie tot de diepte van de ontgraving i.v.m. uitsleep) en beheerfase¹⁵;
- tijdsduur en fasering (past deze op de zandwinningfasering?);
- toe te passen materieel;
- locatie van de invaart van de te lossen schepen en losfaciliteiten;
- intensiteit weg- en scheepvaartverkeer.

Het landelijk beleid is deels gericht op het bewerken en hergebruik van baggerspecie. In het MER moet beschreven worden:

- of er sprake van bewerking en hergebruik is (inclusief de reeds aanwezige baggerspecie);
- toe te passen methodes en plaats;
- noodzaak tot en eventuele inrichting van een tijdelijk depot.

Indien wordt afgezien van bewerken en hergebruik dient dit terdege te worden beargumenteerd.

4.1.3 Eindafwerking

In het MER moet beschreven worden:

- wijze van eindafwerking en isolatievoorzieningen;
- toe te passen materialen mede in relatie tot het consolidatieproces;
- fasering en tijdsduur.

4.1.4 Landschappelijke inrichting, inpassing en natuurontwikkeling

Beschrijf gedetailleerd hoe het gebied landschappelijk kan worden ingericht en ingepast in de omgeving. Bij de mogelijke aanleg van nieuwe natuurgebieden (natuurontwikkeling) dient in het MER beschreven te worden¹⁶:

- locatie, omvang en ligging ten opzichte van en verbinding met omliggende natuurgebieden;
- te realiseren natuurdoeltype(n);
- randvoorwaarden voor de natuurdoeltype(n) zoals benoemd in het Handboek Natuurdoeltypen (LNV, 2001);
- beoogde functie van het nieuwe natuurgebied voor het voortbestaan van beschermde soorten in aangrenzende natuurgebieden.

4.1.5 Beheer en gebruik

In het MER dient aangegeven te worden welk beheer men voor het gebied van plan is te gaan voeren en welke gebruiksmogelijkheden er mogelijk zijn¹⁷.

¹⁵ Zie inspraakreacties nrs. 5 en 13 (bijlage 4) die vragen om adequate maatregelen tegen verspreiding van verontreinigingen.

¹⁶ Inspraakreactie nr. 13 (bijlage 4) vraagt om het MER duidelijk te laten maken welke inrichting het meeste kan bijdragen aan de diversiteit van de riviernatuur en de natuurlijke processen.

4.2 Alternatieven

In de startnotitie worden drie mogelijke inrichtingsalternatieven genoemd:

1. Provinciaal model
2. Indicatieve Inrichtingsschets
3. Rivierboslandschap

Onduidelijk is wat deze alternatieven voorstellen en welke argumenten zijn gebruikt ter ontwikkeling van deze alternatieven¹⁸. In het MER dienen alternatieven duidelijk te worden omschreven (bijvoorbeeld droog/nat en hoog/-laag dynamisch), geïllustreerd. Aangegeven dient te worden waarin alternatieven verschillen en waarom ze verschillen. Tevens dient aangegeven te worden hoe alternatieven tot stand zijn gekomen.

Naast de bovengenoemde inrichtingsalternatieven, waarover de Commissie dus nog geen advies kan geven, dienen integrale alternatieven te worden ontwikkeld. Deze alternatieven dienen alle deelactiviteiten te omvatten. Voor alle in § 3.1 genoemde scenario's dienen deze integrale alternatieven te worden ontwikkeld, volstaan kan worden met het benoemen van de verschillen.

Voor deze integrale alternatieven kunnen varianten op de volgende aspecten worden ontwikkeld:

- uitvoeringsfasering: in aantal, plaats, omvang en diepte van de baggerspeciebergingen¹⁹, mede afhankelijk van de lokale bodemopbouw daarbij uitgaande van het minimaliseren van negatieve effecten op hydrologie en ecologie;
- “weghalen/verwerken/opslaan/hergebruik”: uit de toelichting van de initiatiefnemer komt naar voren, dat hij voornemens is bij de ontgronding de bovenlaag, inclusief de waarschijnlijk vervuilde baggerspecie weg te spoelen. Dit opent mogelijk de optie voor een variant “weghalen/verwerken/-opslaan/hergebruik” van de bovenlaag versus het voornemen het gewoon weg te baggeren;
- locatie en afmeting van invaart voor de schepen, met het oog op de nautische veiligheid en verspreiding van verontreinigd slib.

4.3 Referentiesituatie

Als het mogelijk is om de doelen van de initiatiefnemer te realiseren zonder dat de voorgenomen activiteit – of een vergelijkbare activiteit – wordt uitgevoerd, is er een reëel nulalternatief.

Er is echter geen reëel nulalternatief binnen de gestelde doelen van de initiatiefnemer. Volstaan kan worden met het beschrijven van de huidige situatie plus de autonome ontwikkelingen. Voor de autonome ontwikkeling dient rekening te worden gehouden met mogelijke maatregelen van de PKB Ruimte voor Rivier.

¹⁷ Zie inspraakreactie nr. 13 (bijlage 4) die vraagt om inzicht in het beheer dat de gewenste natuurontwikkeling het beste realiseert.

¹⁸ Zie ook inspraakreactie nr. 8 (bijlage 4) die ze onleesbaar noemt en vraagt om ze toe te spitsen op een aantal punten.

¹⁹ Zie ook inspraakreactie nr. 16 (bijlage 4) die het nu onduidelijk vindt of wordt gekozen voor één diepe winning of voor meerdere ondiepe winningen.

4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

De voorgenomen activiteit biedt voldoende mogelijkheden om milieuwinst te boeken. In de startnotitie worden deze mogelijkheden niet uitgewerkt. Vooral de mogelijkheden van natuurontwikkeling zullen in het MER aan de orde dienen te komen. Daarnaast zijn de landschappelijke inrichting van het gebied, de omgang met geomorfologische waarden en de beschermende maatregelen bij de te bergen baggerspecie elementen voor het mma. Het belangrijkste onderscheid wat betreft natuurwaarden ligt in de fasering van de verschillende activiteiten. Hieronder volgt een aantal aspecten:

- beperking van ecologische en humane risico's, alsmede beperking van verspreiding van verontreinigende stoffen naar grondwater en oppervlaktewater;
- beperking van energieverbruik;
- beperking van hinder (geluid, trillingen, verkeer, geur);
- beperking van de tijdsduur;
- het leveren van een bijdrage aan het vermijden van overstromingsrisico's (passend in de PKB RvR), met als randvoorwaarden stabiliteit van de waterkeringen en veiligheid van het scheepvaartverkeer;
- het leveren van een bijdrage aan de grondstoffenvoorziening (industriezand, ophoogzand, klei t.b.v. keramische industrie)

5. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN EFFECTEN**

5.1 Algemeen

De toekomstige milieutoestand zonder dat het voornemen wordt uitgevoerd moet worden beschreven als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij moet de autonome ontwikkeling worden meegenomen. Onder de autonome ontwikkeling wordt verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten. Hierbij kan worden gedacht aan:

- voorgenomen natuurontwikkeling in het betrokken gebied,
- eventuele voornemens m.b.t. ruimte voor de rivier.

Als niet zeker is of bepaalde ingrijpende activiteiten zullen doorgaan of niet, dan kunnen hiervoor verschillende scenario's worden gebruikt.

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat de locatie en de omgeving daarvan voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Voor de verschillende stappen zullen de effecten moeten worden weergegeven (zie § 4.1.1 tot en met 4.1.4). Per milieuaspect kan de omvang van het studiegebied verschillen.

5.2 Bodem en water

In de startnotitie worden de aspecten verspreiding naar het grondwater en verspreiding naar het oppervlaktewater genoemd. Beschrijving hiervan is een voorwaarde voor een goede ecohydrologische systeemanalyse van het gebied die de relatie tussen abiotiek en biotiek legt. Daarbij moet het plangebied in

een groter functionerend geheel worden geplaatst. De volgende aandachtspunten kunnen daarbij behulpzaam zijn:

- waar en tot welke diepte is reeds eerder specie gestort;
- welke hoeveelheden en kwaliteit betrof dit;
- wat is de huidige geohydrologische situatie, inclusief de weerstand van bodemlagen tegen doorstroming, waardoor kwel/infiltratie wordt beperkt, mede in relatie tot de waterhuishoudkundige situatie in de omliggende polders (opwaartse kweldruk, bemalingsregime polders, stabiliteit bodemlagen)²⁰;
- het weggraven van bestaande bodem-, klei- en zandlagen verlaagt de hydraulische weerstand tegen doorstroming. Aangegeven moet worden wat daarvan de consequenties zijn voor de kweldruk, het bemalingsregime van omliggende polders en de stabiliteit van bodemlagen (in het bijzonder in watergangen, inclusief het Amsterdam Rijnkanaal en ontgrondingen²¹);
- geef de eventuele consequenties aan voor de stabiliteit van het dijklichaam als gevolg van de ontzanding van de Bosscherwaarden;
- ga in op de mogelijke verspreiding van verontreiniging in het grondwater en het oppervlaktewater vanuit de baggerstort tijdens de exploitatie- en de beheersfase, vermeld daarbij ook de risico's voor veedrenking in aangrenzend weidegebied²²;
- verspreiding van verontreinigende stoffen vanuit de stortlocatie naar de rivier, waarbij rekening moet worden gehouden met plaats en afmeting van de invaart voor schepen en met de vulgraad van het depot (mogelijk grotere kans op verspreiding naarmate het depot verder is opgevuld);
- gidssoorten, die een indicatie geven van de relatie tussen abiotische en biotische omstandigheden en als randvoorwaarde zijn benoemd in het Handboek Natuurdoeltypen voor het uiteindelijke natuurdoeltype.

Daarnaast is deze informatie relevant om te toetsen aan beleid ten aanzien van water en bodem.

5.3 Leefbaarheid

Onder dit aspect vallen de volgende subparagrafen, zoals gemeld in de startnotitie. Daarbij is de volgende opmerking te maken:

- aantasting van het leefmilieu is geen aparte subparagraaf, maar omvat dezelfde aspecten als het begrip leefbaarheid;
- het aspect licht dient voor zover relevant meegenomen te worden.

5.3.1 Verkeersaantrekkende werking

Naast hetgeen in de startnotitie is vermeld dienen de intensiteiten en routes van het wegverkeer tijdens de aan- en afvoerfase in het MER te worden opgenomen²³. Dit geldt eveneens voor de intensiteit van het scheepvaartverkeer tijdens af- en aanvoerfase. Voor het scheepvaartverkeer dient tevens de verkeerssituatie voor de locatie, gelegen nabij de drukbevaren invaart(en) van het Amsterdam-Rijnkanaal, in beeld gebracht te worden.

²⁰ Zie inspraakreacties nrs. 1, 4, 6, 13, 16, 17 (bijlage 4) die attenderen op het gevaar van kweloverlast en inspraakreactie nr. 3 die vraagt om een beschrijving van de hydrologische situatie zowel binnen- als buitendijks.

²¹ Zie ook inspraakreactie nr. 7 (bijlage 4).

²² Zie ook inspraakreacties nrs. 6, 14, 16 en 18 (bijlage 4).

²³ Zie ook inspraakreactie nr. 16 (bijlage 4).

Tevens dient inzicht te worden gegeven in mogelijke schade aan woningen en gebouwen door zwaar vrachtverkeer²⁴.

5.3.2 Geluidhinder

Conform startnotitie²⁵.

5.3.3 Geurhinder

Conform startnotitie²⁶.

5.3.4 Stofhinder

In het MER dient inzicht te worden gegeven in mogelijke hinder van stof²⁷.

5.4 Natuur

5.4.1 Natuurbeschermingswetgeving en natuurbeschermingsbeleid

Het beschrijven van de natuurbeschermingswetgeving en -beleid heeft tot doel om:

- a. te beoordelen of het voornemen niet strijdig is met het beleid;
- b. te beoordelen of wettelijke voorschriften²⁸ van kracht zijn;
- c. inzicht te geven in de mogelijkheden en beperkingen voor het ontwikkelen van alternatieven.

In het MER moet het volgende worden beschreven:

- de ligging van het Vogelrichtlijngebied (zie ook voetnoot 9), alsmede op grond van welke natuurlijke habitat, soorten en aantal per soort dit gebied is gekwalificeerd²⁹;
- de ligging van de EHS³⁰ en de provinciale uitwerking daarvan³¹;

²⁴ Zie inspraakreacties nrs. 4, 6 en 16 (bijlage 4).

²⁵ Zie inspraakreacties nrs. 1, 6, 7 en 16 (bijlage 4) die vragen om onderzoek naar geluidsoverlast.

²⁶ Zie inspraakreacties nrs. 1, 2 en 16 (bijlage 4) die vragen naar stankoverlast van de baggerstort.

²⁷ Zie inspraakreacties nrs. 1, 2, 6 en 16 (bijlage 4) die angst uitspreken over stofoverlast op huizen, weilanden en fruitopstanden.

²⁸ Wettelijke voorschriften zijn bij wet geregelde verplichtingen waarin staat aangegeven hoe er bij besluitvorming moet worden omgegaan met soorten en gebieden die wettelijk zijn beschermd.

²⁹ Vanwege de mogelijke externe werking dient een passende beoordeling volgens het stappenplan van de Habitatrictlijn plaats te vinden:

1. Op grond van welke natuurlijke habitats (bijlage 1) of welke beschermde soorten (bijlage 2) heeft het gebied zich gekwalificeerd?
2. Welke *significante gevolgen* met betrekking tot deze habitats en/of soorten kunnen er optreden ten gevolge van de voorgenomen activiteit afzonderlijk of in samenhang met andere plannen of projecten (cumulatie)?
3. Indien er sprake kan zijn van significante gevolgen, dan dient er een passende beoordeling uitgevoerd te worden door het bevoegd gezag. Daarbij komende de volgende aspecten aan bod:
 - a. Zijn er alternatieve oplossingen (met inbegrip van mitigerende maatregelen), waardoor er geen significante gevolgen voor het beschermde gebied optreden?
 - b. Zijn er dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
 - c. Indien het project toch in of nabij een beschermd gebied moet plaatsvinden en mitigerende maatregelen onvoldoende oplossing zal bieden voor de mogelijke significante gevolgen, welke compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

- de ligging en uitwerking van de gemeentelijke ecologische structuur.

5.4.2 Bestaande situatie en autonome ontwikkeling

In het MER moeten alle soorten worden geïdentificeerd die beschermd zijn op grond van Flora- en Faunawet³², die voorkomen in het studiegebied en die worden beïnvloed door de voorgenomen activiteit en alternatieven³³. Voor deze soorten moet worden aangegeven welke doelsoort zijn³⁴. Voor de doelsoorten moet het volgende worden beschreven:

Kenmerken van de doelsoort:

- het voorkomen van het aantal individuen/paren;
- de mate van bedreiging van de doelsoort in Nederland. Deze informatie is nodig om de ernst van de potentiële gevolgen voor een populatie te kunnen bepalen. Voor het bepalen van de mate van bedreiging wordt gebruik gemaakt van de Rode Lijstcategorïën;
- de mate van bescherming (Nederlandse en internationale wet- en regelgeving). Deze informatie is nodig om de gevolgen voor de populatie te kunnen toetsen.

Kenmerken van de populatie van de doelsoorten waarvoor wetenschappelijk gegevens bekend zijn:

- grootte, verspreiding en dichtheid van de populatie in het studiegebied;
- betekenis van deze populatie voor het behoud van de soort in Nederland. Deze informatie is nodig om te kunnen bepalen hoe ernstig het mogelijke verlies van een (deel)populatie is voor het voortbestaan van de soort (in Nederland).

Voor het beschrijven van de autonome ontwikkeling kan gebruik worden gemaakt van de verandering van de populatiegrootte over de afgelopen jaren (historische trend).

In het MER moet voor de beschermde natuurgebieden het volgende worden beschreven:

- de natuurdoeltypen die zijn vastgelegd in vigerend beleid⁵ of die men wil realiseren en een beknopte ecologische beschrijving hiervan;

³⁰ Ecologische hoofdstructuur is een netwerk van grote natuurgebieden die met elkaar zijn verbonden door zogenaamde ecologische verbindingzones waardoor uitwisseling tussen populaties van soorten mogelijk is.

³¹ Vanwege het van toepassing zijn van het Structuurschema Groene Ruimte dient een passende beoordeling plaats te vinden:

1. Welke significante gevolgen kunnen er optreden voor de te behouden kenmerken en waarden binnen en in de nabijheid van dit gebied?
2. Zijn er reële alternatieven?
3. Indien dat het geval is, is er sprake van redenen van groot openbaar belang dat deze aantasting rechtvaardigt?
4. Indien dat het geval is, welke compensatie wordt dan geboden voor het verloren gaan van de wezenlijke kenmerken en waarden?

³² Aangezien er in het gebied soorten voorkomen die beschermd zijn volgens de FFW dient een passende beoordeling plaats te vinden:

1. Welke beschermde planten- en diersoorten op grond van de FFW komen in en nabij het plangebied voor?
2. Leidt het realiseren van het voornemen tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de FFW betreffende planten en/of dieren?
3. Kan het plan zodanig aangepast worden dat dergelijke verboden handelingen niet worden gepleegd?
4. Is om het plan te kunnen uitvoeren een ontheffing op grond van art. 75 van de FFW vereist?
5. Ontheffing kan worden verleend, indien:
 - a) er geen andere bevredigende oplossing bestaat (reëel alternatief) en;
 - b) sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu gunstige effecten, en;
 - c) geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

³³ In het Handboek Natuurdoeltypen, LNV 2001 staan alle doelsoorten en natuurdoeltypen.

³⁴ Zie inspraakreacties nrs. 8 en 9 (bijlage 4) die een aantal soorten noemen.

- de randvoorwaarden (zowel abiotische als biotische) zoals benoemd in het Handboek Natuurdoeltypen en die nodig zijn voor het behoud of de ontwikkeling van deze natuurdoeltypen.

5.4.3 Effectbepaling

Voor elke doelsoort moet worden aangegeven:

- verandering in aantal;
- in geval van het Vogelrichtlijngebied, of men onder het aantal individuen per soort komt op basis waarvan het Vogelrichtlijngebied tot stand is gekomen (1% norm, zie ook voetnoot 9);
- de kans op het verdwijnen of uitsterven van een populatie in het studiegebied voor zover wetenschappelijk bekend. Dit kan kwalitatief worden beoordeeld.

Voor de natuurdoeltypen moet worden aangegeven:

- de verandering die naar verwachting zal gaan optreden in de benoemde randvoorwaarden en natuurdoeltypen.

5.5 Landschap en cultuurhistorie

Ga naast hetgeen in de startnotitie wordt genoemd in op de functies zoals genoemd voor het gebied in de nota Niet van Gisteren. Ga na wat de activiteit voor effecten heeft op deze functies. Geef de status van en effecten op het industrieel monument en tevens Belvédèreproject (steenfabriek) aan³⁶.

Voor landschap dienen ook de visuele aspecten de aandacht.

5.6 Veiligheid

5.6.1 Waterkering

In het MER dient aandacht te worden geschonken te worden aan de mogelijke beïnvloeding van de stabiliteit van de primaire waterkering door uit te voeren ontgrondingwerkzaamheden³⁷.

5.6.2 Nautisch

Zie § 5.3.1.

³⁵ Gebruik hiervoor het Natuurgebiedsplan uiterwaarden van Nederrijn en Lek, zowel voor het pluspakket als het basispakket.

³⁶ Zie ook inspraakreactie nr. 13 (bijlage 4) die vraagt om inzicht in de aantasting van de geomorfologische patronen en archeologische en cultuurhistorische waarden. Zie ook inspraakreactie nr. 16.

³⁷ Zie ook inspraakreacties nrs. 3 en 7 (bijlage 4).

5.7 Overig

Omschrijf de gevolgen die de voorgenomen activiteit en de alternatieven hebben op de landbouwfuncties in het studiegebied. Denk daarbij met name aan het sluiten van bedrijven en/of aan het veranderen van bedrijfsvoering (bijv. ten gevolge van verdroging/vernatting)³⁸, effecten op de gezondheid van het vee, etc³⁹.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, verdient het aanbeveling een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven. In de Beleidsregels voor Actief Bodembeheer Rijntakken vormen de kosten bij de afweging tussen de verschillende opties wel een onderdeel.

7. LEEMTEN IN INFORMATIE

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

³⁸ Zie inspraakreactie nr. 2 (bijlage 4) die vraagt naar de gevaren van kwelwater voor de fruitteelt.

³⁹ Zie ook inspraakreactie nr. 12 (bijlage 4).

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Gedeputeerde Staten van Utrecht en de Minister van Verkeer en Waterstaat moeten bij de besluiten aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat de In-gensche Waarden BV in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie verdient het aanbeveling om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma;
- belangrijke leemten in kennis.